

המכון הישראלי לפסיכולוגיה יונגיאנית ע"ש אריך נוימן

בית הספר ללימודי תרבות | שנת הלימודים תשפ"ז 2026-2027

"הנפש אינה רק מחפשת הסבר; היא מבקשת התמרה. היא בוראת מיתוסים, שירה ואמנות כדי לרפא את פצעה."

אנו מזמינים את שוחרי התרבות והנפש למסע אל מעמקי השפה הסמלית ואל כוחות הריפוי החבויים בנפש. במהלך השנה נעסוק במיתולוגיה, ספרות, שירה, גוף ותודעה, קומפלקסים תרבותיים, אלכימיה ואגדות עם – דרך הפרספקטיבה היונגיאנית והנוימניאנית. התוכנית בנויה כדיאלוג מתמשך בין תרבות, מיתוס ונפש ומציעה מפגש בין יוצרים, טקסטים ותיאוריות לבין מבני העומק של הנפש האישית והקולקטיבית.

מערכת שעות ולוח זמנים שנתי

סמסטר א'

רבעון ראשון (חלק א')

תאריך	שיעור ראשון (17:30-19:00)	שיעור שני (19:30-21:00)
08.10.2026	אבי באומן - מיתולוגיה	חגית חוף - משמעות החלומות בספרות
15.10.2026	אבי באומן - מיתולוגיה	חגית חוף - משמעות החלומות בספרות
22.10.2026	אבי באומן - מיתולוגיה	חגית חוף - משמעות החלומות בספרות
29.10.2026	אבי באומן - מיתולוגיה	חגית חוף - משמעות החלומות בספרות
05.11.2026	אבי באומן - מיתולוגיה	חגית חוף - משמעות החלומות בספרות
12.11.2026	אבי באומן - מיתולוגיה	חגית חוף - משמעות החלומות בספרות
19.11.2026	אבי באומן - מיתולוגיה	חגית חוף - משמעות החלומות בספרות

רבעון שני (חלק ב')

תאריך	שיעור ראשון (17:30-19:00)	שיעור שני (19:30-21:00)
26.11.2026	תמר קרון - אמור ופסיכה	אילנה לח - קומפלקסים תרבותיים
03.12.2026	תמר קרון - אמור ופסיכה	אילנה לח - קומפלקסים תרבותיים
10.12.2026	תמר קרון - אמור ופסיכה	אילנה לח - קומפלקסים תרבותיים
17.12.2026	תמר קרון - אמור ופסיכה	אילנה לח - קומפלקסים תרבותיים
24.12.2026	תמר קרון - אמור ופסיכה	אילנה לח - קומפלקסים תרבותיים
31.12.2026	תמר קרון - אמור ופסיכה	אילנה לח - קומפלקסים תרבותיים
07.01.2027	תמר קרון - אמור ופסיכה	אילנה לח - קומפלקסים תרבותיים

רבעון שלישי (חלק ג')

תאריך	שיעור ראשון (17:30-19:00)	שיעור שני (19:30-21:00)
14.01.2027	בתיה שטרן – תולדות האבן	אסתי לידר - אגדות עם
21.01.2027	בתיה שטרן – תולדות האבן	אסתי לידר - אגדות עם
28.01.2027	בתיה שטרן – תולדות האבן	אסתי לידר - אגדות עם
04.02.2027	בתיה שטרן – תולדות האבן	אסתי לידר - אגדות עם
11.02.2027	בתיה שטרן – תולדות האבן	אסתי לידר - אגדות עם
18.02.2027	בתיה שטרן – תולדות האבן	אסתי לידר - אגדות עם
25.02.2027	בתיה שטרן – תולדות האבן	אסתי לידר - אגדות עם

רבעון רביעי (חלק ד')

תאריך	שיעור ראשון (17:30-19:00)	שיעור שני (19:30-21:00)
08.04.2027	תמר שליט ברלב ודר' גלית בן אמיתי - הקורס על הגוף	גיא פרל - שירה
15.04.2027	תמר שליט ברלב ודר' גלית בן אמיתי - הקורס על הגוף	גיא פרל - שירה
06.05.2027	תמר שליט ברלב ודר' גלית בן אמיתי - הקורס על הגוף	גיא פרל - שירה
13.05.2027	תמר שליט ברלב ודר' גלית בן אמיתי - הקורס על הגוף	גיא פרל - שירה
20.05.2027	תמר שליט ברלב ודר' גלית בן אמיתי - הקורס על הגוף	גיא פרל - שירה
27.05.2027	תמר שליט ברלב ודר' גלית בן אמיתי - הקורס על הגוף	גיא פרל - שירה
03.06.2027	תמר שליט ברלב ודר' גלית בן אמיתי - הקורס על הגוף	גיא פרל - שירה

1. ממרומי האולימפוס ומעמד הר סיני למעמקי השאול – נפש, רוח, דת ותרבות

מרצה: אבי באומן | ימי חמישי, 17:30-19:00 (סמסטר א', רבעון ראשון)

הסמינר יעסוק בקשר המעניין בין התפתחות הנפש, התודעה והרוח דרך סיפורי המיתולוגיה היוונית וסיפורי התורה, לבין התרבות כפי שמשקפת בשירה, באמנות, בתיאטרון, במוסיקה ובפילוסופיה. נתבונן ממיתוס הבריאה, ייצוגי האימהות והאבות, בריאת האלים והאדם, דרך סיפורי הגיבורים, התפתחות האהבה, רצח ההורים ועד לירידה לשאול והעלייה להר סיני. המיתוסים ישמשו להבנה נפשית יונגיאנית וכמקור השראה, תוך בחינת התפיסות הפוליתאיסטיות והמונותאיסטיות והשפעתן על ציר אני-עצמי ומבנה הנפש. הקורס מלווה במצגות אמנות, קטעי מחזות, שירה, מחול, אופרה, מתוך "מטמורפוזות" לאובידיוס וה"אודיסיאה" להומרוס.

תוכנית השיעורים:

- 08.10.2026: הקדמה ומושגי יסוד של התיאוריה והגישה.
- 15.10.2026: בריאה כהתפתחות טבעית או יצירת סדר ואמירה - מיתוס הבריאה היווני וזה של התורה והתפתחות הנפש והתודעה.
- 22.10.2026: פרומתיאוס, כירון, משה, בריאת האדם ויצירת סוגי תודעה (מתוך מטמורפוזות, פרויד ומיהו המרפא הפצוע).
- 29.10.2026: הרקולס, פרסאוס, שמשון - מהו הגיבור? (ייצוגי גיבורים באמנות).
- 05.11.2026: תזאוס והמינוטאורוס ולצידו דוד המלך - הילכו כוח ואהבה יחדיו (מחול של מרטה גרהאם).
- 12.11.2026: אדיפוס והורסטס - המשמעות הנפשית של להרוג את ההורים (מחזות אדיפוס, אלקטרה והורסטס).
- 19.11.2026: המוות בעודנו בחיים - המשמעות הנפשית של הירידה לשאול (אורפיאוס, אודיסאוס ואחרים).

ביבליוגרפיה נבחרת:

- אובידיוס, מטמורפוזות (תרגום: שלמה דיקמן), הוצאת מוסד ביאליק.
- הומרוס, אודיסיאה (תרגום: אהרון שבתאי), הוצאת שוקן, 2014.
- אפוליוס, אמור ופסיכה (עם פירוש אריך נוימן), ספריית פועלים, 1996.
- זיגמונד פרויד, מעשה היצירה בראי הפסיכואנליזה, זמורה ביתן, 1997.
- Edinger, E. F., Ego and Archetype, Penguin Books, 1972.

2. משמעות החלומות בספרות

מרצה: חגית חוף | ימי חמישי, 19:30-21:00 (סמסטר א', רבעון ראשון)

"חלום שלא נפתר הוא כאיגרת שלא נפתחה" (מסכת ברכות דף נ"ה ע"א). מיטב הסופרות והסופרים שכתבו יצירות מופת שעיצבו את פני הספרות העולמית, מסרו חלומות לגיבורות ולגיבורים שלהם. החלומות תוכננו היטב כדי שטמונים בהם סמלים, מיתוסים ומפות דרכים הקשורים הן בנפש החולם והחולמת, והן בהתפתחות העלילה. באמצעות מסרים מהלא מודע האישי והקולקטיבי מרחיבים הסופרים והסופרות את הדמויות ואת הסיפור, מעמיקים את העלילה ברבדים נוספים, פותרים דרך החלום בעיה או רומזים על התפתחות עתידית. בשעורים ניכנס בעקבות החלומות לעלילה ולדמות החולמת באמצעות פסיכולוגיית המעמקים והתיאוריה היונגיאנית-נוימניאנית, נפגוש סוגים שונים של חלומות וחולמים, ונלמד כיצד חלום מניע את העלילה ומשמש כמצפן להתפתחות פנימית.

תוכנית השיעורים:

- **שיעור ראשון:** התפתחות נפש הילד דרך חלומותיהם של שני סופרים - מרסל פרוסט ומקסים גורקי, וחלומות בני משפחתם.
- **שיעור שני:** חלומותיו של אלבר קאמי בספרו האוטוביוגרפי 'אדם הראשון' - צמיחה בעוני ודלות ופיתוח תפיסת חיים הומניסטית.
- **שיעור שלישי:** חלומות בהקיץ וסיוטים של וירג'יניה וולף בילדותה ובנערותה בספרה האוטוביוגרפי 'רישום מן העבר'.
- **שיעור רביעי וחמישי:** חלומותיהם של ארבעה מגיבורי 'האחים קרמאזוב' מאת דוסטויבסקי - טלטלה, התפתחות הנפש, שיגעון או גאולה.
- **שיעור שישי:** 'דונה פלור ושני בעליה' מאת ז'ורז' אמאדו - מפגש אלמנה עם בעליה בחלום ובמציאות והשפעת האנימוס.
- **שיעור שביעי:** 'השמיים שבתוכי' (יומנה של אתי הילסום) - חלומות כמצפן להעמקת פשר ומשמעות החיים.

יצירות נלמדות:

- אמאדו, ג'. (1982). דונה פלור ושני בעליה. הוצאת זמורה ביתן מודן.
- גורקי, מ. (1995). ילדות. הוצאת עם עובד.
- דוסטויבסקי, פ. (2011). האחים קרמאזוב. הוצאת עם עובד.
- הילסום, א. (2002). השמיים שבתוכי: יומנה של אתי הילסום. הוצאת כתר.
- וולף, ו. (2011). רישום מן העבר. הוצאת מודן.
- פרוסט, מ. (1992). בעקבות הזמן האבוד ('בצד של סוואן'). הספריה החדשה.
- קאמי, א. (1994). אדם הראשון. הוצאת עם עובד.

מקורות ביבליוגרפיים נבחרים:

- ויטמונט, א. ופררה, ב. ס. (1993). חלומות שער אל מקורות הנפש. הוצאת אח.
- יונג, ק. ג. (1993). זכרונות, חלומות, מחשבות. הוצאת מודן.
- נוימן, א. (2013). אדם ומשמעות - שלוש מסות. הוצאת רסלינג.
- פרל, ג. (2021). הדבורים של הבלתי נראה: אל שפת השירה בעקבות יונג ונוימן. רסלינג.
- קרון, ת. (2015). עבודת החלום - תיאוריה וטיפול באוריינטציה יונגיאנית. פסיכואקטואליה.

3. "חמור הזהב" והמיתוס של אמור ופסיכה משתי נקודות מבט פרשניות

מרצה: פרופ' תמר קרון | ימי חמישי, 17:30-19:00 (סמסטר א', רבעון שני)

"חמור הזהב" מאת אפוליוס מציג את מסעו של לוציוס שהופך לחמור, ובתוכו שזור המיתוס של אמור ופסיכה. בקורס נעמוד על הסיפור הכללי ונתעכב בעיקר על המיתוס של אמור ופסיכה דרך שתי נקודות מבט מרכזיות: זו של אריך נוימן (מסע חניכה של האישה והתפתחות התודעה דרך השחרור מהאם הבולענית) וזו של מארי-לואיז פון פרנץ (מסע חניכה לשחרור האנימה בנפש הגבר כתנאי לקשר זוגי). נשווה בין השפות הפרשניות ונתבונן במיתוס כסיפור על התפתחות הזוגיות.

ביבליוגרפיה נבחרת:

- נוימן, אריך (1981). אפוליוס, אמור ופסיכה: על ההתפתחות הנפשית של היסוד הנשי. הקיבוץ המאוחד ספרית פועלים.
- נוימן, אריך (2023). השלבים הפסיכולוגיים של התפתחות האישה. בתוך: הפחד מהנשי, הוצאת אדרא.
- קרון, ת. (2006-2004). זוגיות ברוח יונגיאנית; אמור ופסיכה. בתוך: אנחנו אדם וחוה, הקיבוץ המאוחד.
- Von-Franz, M.-L. (1992). The Golden Ass of Apuleius: The liberation of the feminine in men. Shambhala.

4. הלא מודע התרבותי: של מי הקומפלקס הזה?

מרצה: ד"ר אילנה לח | ימי חמישי, 19:30-21:00 (סמסטר א', רבעון שני)

קומפלקסים תרבותיים צומחים מתוך החוויה, ההיסטוריה, הטראומה והזיכרון הקבוצתי, ומשפיעים על הדמיון וההתנהגות תוך שחרור כוחות לא-רציונליים. בקורס נסקור את מושגי הלא-מודע התרבותי והקומפלקס התרבותי, ונבחין בינם לבין הלא-מודע הקולקטיבי והאישי. נשתמש במושג ככלי הרמנויטי להבנת תהליכים חברתיים, ונבחן ביטויים של קומפלקסים תרבותיים בישראל בעיתונות ובתרבות הדיגיטלית מול ביטויים ארכיטיפיים ביצירות על-זמניות, תוך התייחסות למושג "המוסר החדש" של נוימן.

ביבליוגרפיה נבחרת:

- נוימן, א. (1963). פסיכולוגיית המעמקים ומוסר חדש. הוצאת שוקן.
- שליט, א. (1995). הגיבור וצילו: היבטים פסיכופוליטיים של מיתוס ומציאות בישראל. הקיבוץ המאוחד.
- Lakh, E. (2024). The power of cultural complexes in Israel: When trauma, denial, and evil possess us. Jungianeum.
- Singer, T. & Kimbles, S.L. (2004). The Cultural Complex: Contemporary Jungian perspectives. Routledge.

5. מבט יונגיאני על תולדות האבן

מרצה: ד"ר בתיה שטרן | ימי חמישי, 17:30-19:00 (סמסטר ב', רבעון שלישי)

האבן הגולמית והאטומה מתכסה בשכבות זמנים וליבתה נסתרת. עולם הדמיון הפך את הנסתר למיסתורי, תוך דחף לעצב אותה ולנהל איתה דיאלוג שברא מיתוסים, אמונות וקדושה. בקורס נחבר בין הזיקה האנושית לאבן לבין מושגים יונגיאניים ונוימניאניים המצביעים על המשמעות הפסיכולוגית של חוויות אלו כתהליך של התפתחות התודעה הרגשית. הקורס מלווה בהדגמות ויזואליות של צילומי אבנים ואמנות אבן.

ביבליוגרפיה נבחרת:

- יונג, ק.ג. (1993). זכרונות, חלומות, מחשבות. הוצאת רמות.
- איליאדה, מ. (2002). תולדות האמונות והרעיונות הדתיים, הוצאת נמרוד.
- נוימן, א. (2022). מקורות התודעה היהודית. הוצאת כרמל.
- Hillman, J. (2014). Concerning the Stone: Alchemical Images of the Goal. Spring Publications.

6. היו היה... עד עצם היום הזה: אגדות העם בראי התפיסה היונגיאנית-נוימאניאנית

מרצה: אסתי לידר | ימי חמישי, 19:30-21:00 (סמסטר ב', רבעון שלישי)

אגדת העם היא חלום הנפש הקולקטיבית והדרך להגיע אל תכני הלא-מודע. הגיבורים מייצגים את חלקי הנפש הפועלים בתוכנו, מאזורי הצל והפחדים ועד לדחיפה לאינדיבידואציה. נבחן קונפליקטים של הצל והרוע, קומפלקסים משפחתיים (אם, אב, אחיות, אינססט, קנאה), את ארכיטיפ ה"דרך" (מכשולים, חיות עזר, האוצר) וסימבולים כמו היער, הגמדים, הספרה 3 והילד האלוהי.

ביבליוגרפיה נבחרת:

- באומן, א. (2005). שערות הזהב של השד. הוצאת מודן.
- Von Franz, M.L. (1970). Interpretation of Fairy Tales. Spring Publications.
- Von Franz, M.L. (1972). The Feminine in Fairy Tales. Shambhala.
- Pincola Estes, C. (1992). Women Who Run with the Wolves. Ballantine Books.

7. "בגוף ראשון": מסע בעקבות הגוף בתרבות ובתודעה

מרצות: תמר שליט ברלב ודר' גלית בן אמיתי | ימי חמישי, 17:30-19:00 (סמסטר ב', רבעון רביעי)

הגוף הוא הדרך הראשונה שבה אנו פוגשים את העולם, דרכו אנו חווים, תופסים, מרגישים ויוצרים משמעות, ובו נפגשות החוויה האישית, התרבות והלא-מודע. כיצד התרבות נרשמת בגוף? כיצד חיי הנפש מקבלים בו ביטוי? כיצד מיתוסים וארכיטיפים מתגלמים באופן שבו אנו נעים, מביטים, נוגעים ונפגשים? במהלך הקורס נתבונן בגוף כמרחב סמלי ותרבותי באמצעות מושגים מן הפסיכולוגיה היונגיאנית, לצד מבטים מן האמנות, הספרות, המחול, הפילוסופיה וההגות הפמיניסטית.

על המרצות:

תמר שליט ברלב: מטפלת באמנות, מרצה, מדריכה ואנליטיקאית יונגיאנית במכון ע"ש אריך נוימן. מטפלת במשחק בחול וחוקרת הקשר בין יצירה לתהליכים נפשיים.

דר' גלית בן אמיתי: פסיכיאטרית ילדים ואנליטיקאית יונגיאנית. מורה ומדריכה במכון ע"ש אריך נוימן, חוקרת טראומה מינית ומרכזת ההכשרה לאנליטיקאים של הילד וההכשרה האנליטית בהונגריה.

8. "רק עצמי לספר ידעתי" (?)

מרצה: ד"ר גיא פרל | ימי חמישי, 19:30-21:00 (סמסטר ב', רבעון רביעי)

ק.ג. יונג ואריך נוימן ראו באומנות ובשירה אשנב הצצה אל רבדים נפשיים המשתרעים מעבר לנפש המשורר. בסמינר נעמיק בזיקה שבין שפת השירה ושפת החלום, ונאתר סמלים, ארכיטיפים ותהליכי התפתחות אוניברסליים בשיריהם של רילקה, רביקוביץ', היני, זלדה, טרנסטרומר, עמיחי ועוד. מפגש מיוחד יוקדש למפגש עם המשוררת, הסופרת והמתרגמת טל ניצן.

תוכנית השיעורים:

- **שיעור 1:** הילכו שתיהן יחדיו?: שירה ותיאוריה פסיכואנליטית (אתיקה, הרמנויטיקה יונגיאנית, בירת, פתולוגיזציה).
- **שיעור 2:** היצירה מנקודת המבט היונגיאנית-נוימניאנית ותפקיד המשורר. בעולם (היני, טרנסטרומר, רילקה).
- **שיעור 3:** השירה, המשורר והלא-מודע הקולקטיבי (ר.מ. רילקה ואלגיות דואינו).
- **שיעור 4:** הארכיטיפ והשירה (מיקוד בשירי אנימה).
- **שיעור 5:** "רואה מתחת למים" – מפגש עם המשוררת, העורכת והמתרגמת טל ניצן.
- **שיעור 6:** שירת המיתוס (קריאות בשירי אורפיוס).
- **שיעור 7:** שירה, חלומות ושירי חלומות (מרביקוביץ' עד זלדה).

ביבליוגרפיה נבחרת:

- יונג, ק.ג. (2008). על הליריות של הנפש. הוצאת מאגנס ואוניברסיטת חיפה.
- נוימן, א. (2013). הנפש כמקום היצירה. בתוך: אדם ומשמעות, הוצאת רסלינג.
- פרל, ג. (2021). הדבורים של הבלתי נראה: אל שפת השירה בעקבות יונג ונוימן. רסלינג.
- פרל, ג. (2022). גופו של הלא נאמר: רשימות על שירה. קשב לשירה.